

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем

Кафедра квантової радіофізики та наноелектроніки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з навчальної роботи

_____ Олексій НЕЧИПОРУК

« ____ » _____ 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спінтроніка магнітних наносистем

для студентів

рівень вищої освіти

другий (магістерський)

галузь знань

10 Природничі науки

спеціальність

105 Прикладна фізика та наноматеріали

освітня програма

Прикладна фізика та наноматеріали

вид дисципліни

вибіркова

Форма навчання

денна

Навчальний рік

2022/2023

Семестр

3

Кількість кредитів ECTS

4

Мова викладання

українська

Форма заключного контролю

екзамен

Викладач:

Олександр ТОВСТОЛИТКІН, доктор фіз.-мат. наук, професор, директор Інституту магнетизму НАН України та МОН України

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) « ____ » _____ 20__ р.
на 20__/20__ н. р. _____ (_____) « ____ » _____ 20__ р.

Розробник:

Олександр ТОВСТОЛИТКІН, доктор фіз.-мат. наук, професор, директор Інституту магнетизму НАН України та МОН України.

Ганна КАРЛАШ, кандидат фіз.-мат. наук, завідувач кафедри квантової радіофізики та наноелектроніки.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри квантової радіофізики
та наноелектроніки

_____Ганна КАРЛАШ

Протокол № __ від « __ » _____ 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету радіофізики, електроніки та комп'ютерних систем

Протокол № __ від « __ » _____ 2022 р.

Голова науково-методичної комісії

Сергій РАДЧЕНКО

« __ » _____ 2022 року.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з методами керування квантовими станами електронів у нановимірних системах та засвоєння теоретичних основ спін-залежних явищ у шаруватих тонкоплівкових структурах.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Спінтроніка магнітних наносистем» базується на циклі дисциплін професійної та практичної підготовки бакалавра, а саме: “Загальна фізика”, “Фізика твердого тіла”, “Теоретична фізика”, “Диференціальні та інтегральні рівняння”, “Мікро та наноелектроніка”.

Попередні вимоги:

- Успішне опанування курсів математичного аналізу, загальної фізики, квантової механіки, статистичної фізики, фізики твердого тіла, основ магнетизму.
- Знання теоретичних основ математичної фізики, методів моделювання фізичних об’єктів і процесів з використанням математичних методів та програмних продуктів, методів експериментальних досліджень, методів структурного аналізу.

3. Анотація навчальної дисципліни:

У рамках курсу «Спінтроніка магнітних наносистем» розглядаються сучасні підходи експериментального дослідження і теоретичного опису методів керування квантовими станами електронів у твердотільних системах. Мета вивчення дисципліни – ознайомлення студентів з методами кодування і передачі інформації з використанням квантових об’єктів як носіїв інформації та засвоєння теоретичних основ спін-залежних явищ у наноструктурованих системах. Результати навчання полягають в умінні кваліфіковано пояснювати механізми взаємодії магнітних та електромагнітних полів з власним магнітним моментом електрона, описувати спін-залежні явища в шаруватих тонкоплівкових структурах, орієнтуватись у шляхах керування параметрами матеріалів магнітних наноструктур. Методи викладання: лекції, консультації. Методи оцінювання: опитування в процесі лекції, контрольні роботи після основних розділів спецкурсу, іспит.

4. Завдання (навчальні цілі):

- Сформувані у студентів базові уявлення про принципи кодування та передачі інформації в твердотільних системах з використанням квантових об’єктів як носіїв інформації та оволодіння навичками застосування отриманих знань для розв’язання прикладних задач фізики.
- Надати основні знання з теорії спінтронних приладів, технологій їхнього створення, практичних аспектів застосування та потенціалу подальшого розвитку.
- Навчити застосовувати отримані в галузі спінтроніки знання у подальшій професійній діяльності, а також в подальшому навчанні в аспірантурі.
- Навчити ефективно комунікувати отримані знання перед аудиторією фахівців, що підвищуватиме конкурентоспроможність випускника магістратури на ринку праці, в т.ч. і за межами України.

Дисципліна спрямована на формування програмних компетентностей:

Фахові компетентності:

- ФК 9. Здатність до постійного поглиблення знань у галузі прикладної фізики, інженерії та комп’ютерних технологій.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1, знати; 2, вміти; 3, комунікація; 4, автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	Студент повинен знати:			
1.1	Теоретичні основи спін-залежних явищ у шаруватих тонкоплівкових структурах, методи керування квантовими станами електронів у нанорозмірних системах, області застосування та вимоги до параметрів матеріалів магнітних	лекції	Модульна контрольна робота	30

	наноструктур.			
2	Студент повинен вміти:			
2.1	Кваліфіковано пояснювати механізми взаємодії магнітних та електромагнітних полів з власним магнітним моментом електрона, описувати спін-залежні явища в шаруватих тонкоплівкових структурах, орієнтуватись у шляхах керування параметрами матеріалів магнітних наноструктур, орієнтуватись у доборі спеціальної сучасної наукової літератури та самостійно працювати з нею.	лекції	Модульна контрольна робота	30
3	Комунікація:		Доповіді студентів з використанням медійних та дистанційних технологій	до 5
3.1	Здатність обґрунтовувати важливість розвитку такої галузі як спінтроніка та інвестицій в цю галузь, з метою створення рушійної сили для розвитку інших галузей: ІТ, аерокосмічної, оборонної, охорони здоров'я, тощо			
3.2	Здатність до командної роботи при участі у комерційних проектах, спрямованих на створення спінтронних приладів значного ступеню інтеграції			
4	Автономність та відповідальність:		Доповіді студентів з використанням медійних та дистанційних технологій	до 5
4.1	Здатність до самостійної роботи з науковою літературою, в т.ч. періодикою, в т.ч. іноземними мовами, за тематикою спінтроніки, наноелектроніки, інтегральної електроніки, квантової фізики			
4.2	Здатність самостійно визначати практичні перспективи запропонованих концепцій базових елементів спінтроніки			

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання:

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни					
	1.1	2.1	3.1	3.2	4.1	4.2
ПРН 1. Глибокі знання в галузі сучасної прикладної фізики і фізики наноматеріалів.	+	+			+	
ПРН 3. Знання сучасних обчислювальних та інформаційних технологій	+	+			+	+
ПРН 9. Встановлювати та аргументувати нові залежності між параметрами та характеристиками фізичних систем.	+	+		+	+	

7. Схема формування оцінки

7.1. Форми оцінювання студентів:

Семестрове оцінювання:

1. Модульна контрольна робота 1 (30 балів).
2. Модульна контрольна робота 2 (30 балів).

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

	ЗМ1/Частина 1 (за наявності)	ЗМ2/Частина 2 (за наявності)	іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше 36 балів.

Оцінка за іспит не може бути меншою **24 балів** для отримання загальної позитивної оцінки за курс.

7.2. Організація оцінювання.

Шкала відповідності оцінок:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно з можливістю повторного складання / Fail	35-59
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни / Fail	0-34
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план практичних занять

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
Змістовий модуль 1 «Електрон як унікальний об'єкт твердотільних інформаційних систем»				
1	Тема 1. Спінтроніка: вступ до предмету, історія розвитку.	2		2
2	Тема 2. Принципи кодування та передачі інформації у твердотільних системах.	2		2
3	Тема 3. Квантові стани електрона в твердому тілі.	2		6
4	Тема 4. Магнетизм і електронний транспорт в перехідних металах.	2		6
5	Тема 5. Основні поняття та концепції спінтроніки.	2		4
6	Тема 6. Спінова поляризація та методи її створення.	2		6
7	Тема 7. Релаксація системи мобільних спінів та її механізми.	4		8
	Модульна контрольна робота 1			1
Змістовий модуль 2 «Спін-залежні явища в магнітних наноструктурах та їх використання в пристроях спінтроніки»				

7	Тема 8. <i>Магнітні наноструктури: методи виготовлення та дослідження.</i>	2		4
8	Тема 9. <i>Спін-залежні явища в магнітних тунельних контактах.</i>	4		6
9	Тема 10. <i>Гігантський магнітоопір: експериментальні результати та природа явища.</i>	6		8
10	Тема 11. <i>Ефект спін-трансферного моменту обертання.</i>	4		8
11	Тема 12. <i>Магнітні фазові переходи та переходи метал-діелектрик у системах з колосальним магнітоопором.</i>	4		6
12	Тема 13. <i>Матеріали спінтроники та вимоги до їх параметрів</i>	2		6
13	Тема 14. <i>Сучасні прикладні застосування спінтроники.</i>	2		6
	Модульна письмова робота 2			1
	ВСЬОГО	40		80

Загальний обсяг   **120** год., в тому числі:
Лекції   **40** год.
Самостійна робота   **80** год.

9. Рекомендовані літературні джерела:

Основні джерела:

1. О.І. Товстолиткін, М.О. Боровий, В.В. Курилюк, Ю.А. Куницький. *Фізичні основи спінтроники. Навчальний посібник.* – Вінниця, Нілан-ЛТД, 2014. – 500 с.
2. А.М. Погорілий, С.М. Рябченко, О.І. Товстолиткін. *Спінтроніка. Основні явища. Тенденції розвитку* – УФЖ. Огляди, 2010, т. 6, №1, С. 37–97 (http://archive.ujp.bitp.kiev.ua/files/reviews/6/1/r06_01_03pu.pdf)
3. В.В. Бібик, Т.М. Гричановська, Л.В. Однодворець, Н.І. Шумакова. *Фізика твердого тіла. Навчальний посібник.* – Суми, Видавництво СумДУ, 2010. – 200 с.
4. О.П. Кобушкін, Я.Д. Кривенко-Еметов. *Збірник задач з квантової механіки.* – Київ, Національний технічний університет України (КПІ), 2014. – 63 с.
5. С.Г. Авдєєв, Т.І. Бабюк, О.С. Камінський. *Збірник задач з фізики, ч. 3.* – Вінниця, ВНТУ, 2010. – 84 с.
6. С.Л. Tang. *Fundamentals of quantum mechanics for solid state electronics and optics.* – New York, Cambridge University Press, 2005. – 208 p.

Додаткові джерела:

1. Zutich, J. Fabian, S. Das Sarma. *Spintronics: Fundamentals and applications.* – Reviews of Modern Physics, 2004, vol. 76, No. 2, 323 – 410.
2. J.M.D. Coey. *Magnetism and Magnetic Materials.* – Cambridge, Cambridge University Press, 2009. – 614 p.
3. *Nanomagnetism and Spintronics.* Ed. By T. Shinjo. – Elsevier, 2009. – 346 p.
4. N.A. Spaldin. *Magnetic Materials: Fundamentals and Applications.* – Cambridge, Cambridge University Press, 2011. – 274 p.